

РЕЦЕНЗІЇ

Оксана Захарчук

МУЗИЧНИЙ СВІТ ГЕОРГІЯ ПАВЛІЯ

Георгій Павлій. *Духовний тезаурус музиканта*. Львів: Каменяр 2015. 292 с.

Нещодавно вийшло у світ надзвичайно цікаве дослідження відомого українського скрипаля і педагога, довголітнього професора Львівської національної музичної академії ім. М. Лисенка Георгія Павлія. Ця праця є підсумком багатолітнього педагогічного і диригентського досвіду мистця.

Книга складається з п'яти розділів. Біографічний нарис про Дмитра Лекгера, вчителя Павлія, є своєрідним вступом до книги. В початкових двох розділах автор порушує важливі питання теорії та методики скрипкового виконавства, третій розділ присвячений учням та студентам класу професора Павлія. В четвертому йдеться про камерний оркестр «Perpetuum Mobile», артистичним керівником і диригентом якого він був понад двадцять років. У п'ятому розділі зібрані рефлексії сучасників – колег, друзів, учнів, які з різних боків доповнюють мистецький образ Павлія як музиканта і людини. У додатках подається список відео та аудіо дисків, які доповнюють цю книгу (CD №1 – грають учні класу професора Павлія Г. І.; CD №2 – грає переможець Всеукраїнського конкурсу професійних камерних оркестрів

«Прем'єр-оркестр-2009» – оркестр ЛНМА ім. М. Лисенка «Perpetuum Mobile». Художній керівник і диригент – проф. Георгій Павлій), список нотних перекладів Павлія для струнного оркестру та уривок Концерту Д. Шостаковича для скрипки з оркестром № 1 з інтерпретаційними вказівками Георгія Івановича. Іменний покажчик сприяє добрій орієнтації у цій науковій праці.

В першому розділі книги Автор піднімає актуальні проблеми музичного мислення у виконавському мистецтві загалом й у скрипковому виконавстві зокрема. В статті «Духовний тезаурус і мислення музиканта» розкриваються різні підходи до розуміння духовної та стильової змістовності творів, багатство образно-асоціативних зв'язків, які викликають художньо-естетичну емоційну реакцію в процесі сприйняття музики. На вдало підібраних нотних прикладах з творчості Беріо, Баха, Сен-Санса, Прокоф'єва подано розгорнену характеристику особливостей лінійно-поліфонічного та гомофонно-гармонічного стилів письма та, відповідно, і різних типів індивідуального музичного мислення. Професор

Павлій розкриває вертикально-горизонтальні виразові можливості інтонованого звучання, скеровуючи читача до думки і розуміння рівноваги в єдності вертикально-горизонтального музичного мислення скрипаля та, загалом, будь-якого іншого музиканта-виконавця.

У розвідці «Інтроверсія – екстраверсія як типологічна пара розрізненості музичного мислення» обґрунтовуються індивідуальні прояви психологічної категорії інтроверсії у композиторів на прикладі творчості Баха та екстраверсії – на творчості Вівальді. Такий аналіз дозволяє глибше проникнути в образно-емоційну сферу їх музики та виконувати її з більш тонким художнім смаком і розумінням стилю мислення композитора.

Дослідження Павлія «Теорія Е. Курта і питання стилю мелодики Д. Шостаковича» виявляє втілення одного з найважливіших положень теорії Ернста Курта про кінетичну енергію поліфонічного мелосу, який набуває рис нескінченної протяжності. Перед виконавцем постає складне завдання відчутти перспективу розвитку образу, передати єдність думки і почуття, контролювати стриманий емоційний тонус, що є дуже важливим у відтворенні філософської ідеї твору.

У статті «Концептуальність в музиці і мислення виконавців (на прикладі Скрипкового концерту № 1 Д. Шостаковича)» розглядається світоглядна позиція композитора та її втілення у зазначеному вище творі. Виконавець має сприйняти образно-емоційний зміст музики, вжитися в нього й адекватно відтворити, враховуючи глибинні психологічні основи творчої індивідуальності Шостаковича – інтровертність мислення, що виявилася в лінійно-поліфонічному стилі письма композитора: музика викликає у слухачів певний настрій, уявлення, пов'язані з емоційною стриманістю, опосередкованістю думки, образним узагальненням.

В дослідженні «Про явище фонізму в музиці» Павлій зосереджує увагу на фонічному мисленні композиторів класичної (Гайдн, Моцарт) та романтичної доби (Паганіні, Брамс), їх посилений інтерес до емоційно-виразової якості звучання. Тут розглянуто різні виконавські проблеми у відтворенні тембро-колеристичних якостей звучання.

У матеріалі «Моління Моцартом» розглядається інтерпретаційна версія музики Моцарта п'яністом – отцем Іоаном, який вважає, що виконавець повинен почути музику зсередини, зануритися в таємницю задуму твору і відчитати духовне послання, що прийшло композитору згори. Моцарт отця Іоана натхненний, одухотворений, піднесений, що виявилось у м'якій пластичності й емоційній врівноваженості заповільнених темпів у швидких частинах, артикуляційній чіткості окремих звуків, мотивів, фраз, гнучкому рубато, м'якому туше, виразному нюансуванні. Музика випромінює світлу умиротворену радість та любов, на відміну від традиційного трактування Моцарта тільки як земної людини-життєлюбця.

У розвідці «Автентичний стиль виконання і музика Й. С. Баха» порушується важлива інтерпретаційна проблема. Її однозначне вирішення є небажане, оскільки духовний портрет Баха не вписується в загальноприйняті норми тогочасної епохи. Передовсім, це інтровертний стиль мислення композитора, що яскраво проявився в його індивідуальній творчій манері, яка, на думку Т. Ліванової, творить окремий стиль Баха.

Другий розділ книги починається статтею «Євген Шпіцер і проблеми виховання музиканта-струнника», в якій аналізуються характерні риси педагогічного таланту визначного львівського віолончеліста. На підставі особистих творчих контактів Павлій зазначає, що в особі Шпіцера поєднався музикант-митець і методист-практик з добре розвинутою інтуїцією та логічним мисленням, який умів виявити недоліки у грі учня та знав як їх виправити якомога коротшим шляхом.

Розвідка «Основи професійного звукоутворення скрипаля» порушує одну з важливих проблем скрипкової методики – проблему свободи і концентрації сили в рухах правої руки. На відміну від традиційного методу, Павлій, з урахуванням багаторічного педагогічного досвіду, розповідає про переваги принципу звукоутворення «нести смичок над струною», який, на жаль, у нашій методичній літературі практично не висвітлений. Цікавим, на наш погляд, є поданий тут історичний екскурс цієї методики звукоутворення.

Допис «Підвищена емоційність та свобода гри» є методичною розробкою Павлія, який, на підставі власних педагогічних спостережень, аналізує негативні наслідки гри в моменти підвищеної емоційності та пропонує методи їх усунення.

В методичній статті «Скрипкові сонати Г. Ф. Генделя та робота над ними» на прикладі Сонати соль-мінор розглядаються стильові особливості музики Генделя, що зумовлюють і специфіку виконавських завдань – стильових, інтерпретаторських, а також методичних.

Необхідно відзначити, що опрацьований вище розділ про скрипкову методику, доповнений диском, на якому записана лекція Павлія «Основи педагогічної системи» і репетиційна робота з оркестром та інтерв'ю Львівському ТБ.

Книга Георгія Павлія «Духовний тезаурус музиканта» є дуже цікавим виданням. Незважаючи на складність порушених питань, вони висвітлені логічно, дохідливо, зрозуміло, текст читається легко і з великим захопленням. Ця праця принесе велику користь серйозним, вдумливим, глибоким музикантам. Вона, безсумнівно, є значним внеском у скарбницю українського виконавського мистецтва загалом та скрипкової методики зокрема.

Біографічний нарис. *Георгій Іванович Павлій народився 14 серпня 1935 р. у м. Кадіївці (Луганської) області. Музикою почав займатися з 15 років в Артємівському музичному училищі по класу скрипки викладача П. Л. Баєвського (учня П. Г. Ямпольського, який навчався у Л. Ауєра). Закінчив училище у 1954 році з кваліфікаціями «диригент» та «скрипаль-оркестрант». У цьому ж році був прийнятий до Львівської консерваторії в клас скрипки проф. Д. М. Лєкєра. В 1958 році виконував концерт Н. Паганіні № 1 з симфонічним оркестром консерваторії під керівництвом проф. М. Ф. Колєсси. З 1957 р. працював артистом симфонічного оркестру Львівської філармонії, а з 1958 по 1961 р. у симфонічному оркестрі Львівської опери, постійно виконуючи сольні партії в балетних та оперних спектаклях. Після закінчення консерваторії в 1959 р. з кваліфікаціями «концертний виконавець», «викладач», «соліст оркестру», якийсь час працював педагогом класу скрипки у Львівському музичному училищі, а з 1960 р. і до теперішнього часу веде клас скрипки в ЛНМА ім. М. Лисєнка. З 1988 по 2002 рр. завідував кафедрою камерного ансамблю. Одночасно з постійною працею в консерваторії викладав у Львівській спеціальній музичній школі ім. С. Крушельницької.*

Працюючи в ЛНМА ім. М. Лисєнка, поєднував педагогічну працю з виконавською діяльністю, як сольною, так і в різних складах камерних ансамблів. До середини 80-х

років постійно функціонував скрипковий дует з Юлією Онищенко (скрипка) та Лілією Онищенко (фортеп'яно). Довгий час існував струнний квартет у складі О. Вайсфельд, Г. Павлій, Л. Оленич, Є. Шпіцер, який був неодмінним учасником просвітницьких концертів, що регулярно відбувалися в організованому при консерваторії «Університеті культури». Постійними партнерами Г. Павлія в різні роки також були Н. Вишневська (альт), віолончелісти Р. Залеська, О. Тищенко, скрипалі Л. Чайковська, В. Якименко, п'яністи О. Качева, А. Пушкар та ін.

У 1989 р. захистив кандидатську дисертацію «Виразові відмінності між гомофонією та поліфонією» (теорія та виконавство) на кафедрі теорії музики Московської консерваторії ім. П. І. Чайковського. Опублікував дві монографії, понад 30 статей, методичних розробок, доповідей, зокрема: «Про явище фонізму в музиці», «Інтроверсія та екстраверсія як типологічна пара розрізненості музичного мислення», «Питання виконавського стилю мелодики Д. Шостаковича (в світлі теорії Е. Курта)», «Фундаментальні основи скрипкової постановки», «Н. Паганіні і його педагогічні традиції», «Пам'яті видатного педагога Є. Шпіцера», «Підвищена емоційність та свобода гри», «Основи професійного звуковидобування при грі на скрипці» та інші (див. список наукових робіт).

Як член Європейської асоціації педагогів-струнників (ESTA) Г. Павлій виступає на міжнародних та всеукраїнських конференціях з доповідями на методичну та історичну тематику. У 1997 р. по лінії функціонування Британської Ради в Україні здійснив поїздку до м. Бірмінгем, де читав лекції про сучасну українську музику, проводив заняття з камерного ансамблю зі студентами бірмінгемської консерваторії. З успіхом відбувся також концерт студента Г. І. Павлія Романа Ковалка (зокрема, вперше у Великобританії була виконана Соната № 2 для скрипки та фортеп'яно М. Скорика). На міжнародній конференції ESTA (Одеса-2002) виступив з доповіддю «Українська скрипкова педагогіка вчора і сьогодні»; там же відбулися показові виступи учнів ЛССМШ ім. С. Крушельницької класу Г. Павлія – Лідії Футурської та Соломії Сторожинської. В 1991 р. вперше виступив як диригент організованого ним камерного оркестру педагогів та студентів консерваторії з твором Гайдна «Сім Слів Спасителя на Хресті». 1992 р. створив постійно діючий камерний оркестр студентів, який з часом дістав назву «Perpetuum Mobile». Колектив оркестру веде широку концертну діяльність в Україні та поза її межами (Іспанія, Італія, Польща). З 2000 по 2002 рр. професор Павлій разом з цим оркестром працював диригентом хорової капели «Трембіта», з якою, зокрема, виконував у Римі (2001 р.) ораторію О. Козаренка «Страсті Господні» та кантату М. Кузана «Неофіти».

Протягом своєї педагогічної роботи проф. Павлій Г. І. випустив понад 60 студентів та аспірантів, які працюють як в Україні, так і за кордоном (Іспанія, Португалія, США, Бельгія, Польща, Угорщина, Данія та ін.). Його учні та студенти постійно виступають у відкритих концертах, демонструють високий рівень гри з симфонічними оркестрами Львова, Тернополя та з оркестром «Perpetuum Mobile». Серед кращих випускників Г. І. Павлія – Адріан Боднар, Оксана Гретчин, лауреати та дипломанти міжнародних конкурсів в Україні, Іспанії, Чехії, Італії Роман Ковалко, Лідія Футурська, Мар'ян Ломага, Соломія Сторожинська, Наталія Самострокова.

Георгій Іванович Павлій є організатором першої в Україні мистецько-духовної школи для дітей (1990) та проведення Республіканської конференції з питань виконання камерної музики (Львів, 1990).

